

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Sect. 1. Vtrum in compositione & diuisione intellectus sit formalis veritas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

bona, nisi prius in eadem vera intelligatur; non enim est bonum aurum, aut bona sanitas, nisi sit verum aurum, ac sanitas vera: nam ficta sanitas bona existimari non potest, sicut neque ficta virtus honesta est; sed, ut honesta sit, veram esse necesse est. His igitur de causis hoc loco disputationem de veritate instituiamus, quod ad hanc scientiam maxime pertinere docuit Aristotel. secundo Metaphysic. text. tertio, ubi dicit, *hanc scientiam maxime esse veritatis contemplatricem*, quod non solum de veritate (ut ita dicam) in actu exercito, sed etiam in actu signato intelligi potest. Est enim considerandum, duplicem esse posse veritatis contemplationem, prior dici potest quasi materialis, seu in actu exercito: quæ sit cognoscendo res: & proprietates earum; prout à parte rei insunt: & hoc modo omnes scientiæ, etiam practicæ considerant, seu demonstrant veritatem; magis autem per se ac propriè speculatiuæ, nam practicæ considerant veritatem propter opus, speculatiuæ vero per se propter cognitionem veritatis, ideoque hoc maxime conuenit huic scientiæ (quod Arist. prædicto loco præcipue intendit) quia, & maxime speculatiua est, & de primis entibus, & maxime veris, & de primis causis ac principiis veritatis disserit. Posterior veritatis consideratio est quasi formalis, & (ut sic dicam) in actu signato, scilicet inquirendo quidnam ipsa veritas in rebus sit, & quotuplex, & quando ad ens comparetur. In quo est rursus observandum triplicem solere distingui veritatem, scilicet, in significando, & cognoscendo, & in essendo. Prima veritas propriè reperitur in vocibus, vel scripturis, aut etiam in conceptibus, quos non ultimos vocant. Secunda est in intellectu cognoscente res, seu in cognitione & conceptione ipsarum rerum. Tertia est in rebus ipsis, quæ ab illa denominantur veræ. Prima igitur veritatis consideratio ad Dialecticum pertinet. Secunda ad Physicum, quatenus de anima, eiusque functionibus considerat. Tertia vero est propriæ huius scientiæ, quæ tractat de ente, in quantum ens, & de passionibus entium. Tamen, quia omnes hæc veritates inter se habent conuenientiam aliquam, vel proportionem, ratione cuius melius intelligitur, si simul de omnibus disputetur, & quomodo inter se differant, declaratur, ideo de omnibus hoc loco dicemus, sic enim facilius constabit, quid sit veritas, quæ proprietas entis esse dicitur. Maxime, quia omnis alia veritas, si realis sit, aliquo modo sub veritate transcendentali continetur, si autem sit rationalis, per analogiam & proportionem ad veritatem realem declaranda est. Quoniam vero ratio nominis in principio omnis disputationis necessaria est, supponimus ex communi omnium consensu, veritatem realem consistere in adæquatione quadam seu conformitate inter rem, & intellectum, siue sit conformitas intellectus ad rem, siue rei ad intellectum, quod postea videbimus, ubi latius hanc definitionem explicabimus. Hinc vero sumpta analogia, vel proportionem, veritas rationis seu significationis consistit in adæquatione inter propositionem significantem, & rem significatam.

SECTIO I.

Verum in compositione & diuisione intellectus sit formalis veritas.

I.

Quod intellectus, componendo, & diuidendo, verus, vel falsus dicatur, certum est ex communi omnium consensu. Vnde August. libr. de vera relig. cap. 36. *Qui manifestum est (inquit) falsitatem esse, quæ ad putatur esse quod non est, intelligit eam esse veritatem, quæ ostendit id, quod est: tunc autem intellectus concipit, seu ostendit aliquid esse vel non esse, quando*

componit & diuidit: certum est ergo veritatem esse in intellectu media compositione & diuisione. Quid autem sit illa veritas, & quomodo in conceptione sit, non est facile ad explicandum, & ideo varia sunt opinioniones.

Tradatur prima sententia.

Prima sententia est, veritatem illam non esse in formali actu seu cognitione intellectus, sed esse in re cognita ut obiecta intellectui, quatenus conformis est sibi ipsi ut a parte rei existenti, & hoc modo exponit veritatem esse conformitatem intellectus ad rem, id est, esse conformitatem conceptus obiectui intellectus enunciantis ad rem secundum esse reale eius. Hanc sententiam insinuare visus est D. Thom. 1. cont. gent. capit. 59. sed eum locum melius expendemus sectione sequenti: clarius hoc docuit Durand. in 1. distin. 19. qu. 5. & ferè idem docet Hieronymus quodlib. 3. quæst. 1. art. 2. & 3. eamque defendit ut probabilem Soncin. 6. Metaph. quæst. 16. Fland. quæst. 23. lauell. quæst. 13. Fundamentum Durandi est, quia veritas hæc non potest esse conformitas inter formalem actum, quo intellectus iudicat aliquid esse, vel non esse, cum re iudicata secundum esse reale talis actus, seu secundum conuenientiam realem, quam habet cum obiecto: quia hoc modo sunt valde dissimilia, & actus intellectus est spiritualis, obiectum autem esse potest quid materiale: ergo solum potest esse conformitas in representando: huiusmodi autem conformitas solum attenditur secundum id, quod se habet obiectiue in intellectu: ergo veritas solum est obiectiue in intellectu. Atque ita nihil aliud erit, quam conformitas rei in esse obiectiuo ad se ipsam in esse reali. Minor probatur, quia conformitas in representando solum consistit in hoc, quod res cognita ita representatur sicut in se est: sed in hoc solum declaratur conformitas rei in esse obiectiuo ad se ipsam in esse reali: quando enim dicitur res sic representari sicut est in se, per illas duas particulas *sic, & sicut*, non comparatur actus intelligendi ad rem, nam sic esset falsa comparatio, & propositio: sed comparatur id, quod obicitur tali actui secundum esse cognitum seu apprehensum ad se ipsum secundum esse reale: ergo in conformitate inter hæc veritas consistit. Secundo potest hoc confirmari, quia obiectum intellectus, seu iudicii eius, est verum ut verum, ergo veritas non est conformitas ipsius iudicii: sed est conformitas ipsius obiecti. Patet consequentia, quia intellectus directè iudicans de veritate, non indicat de proprietate seu conformitate sui actus, sed de veritate ipsius obiecti: est ergo conformitas in obiecto ipso. Vnde arguuntur tertio; nam, quando intellectus reflectitur ad cognoscendū formaliter veritatem, non comparat suum actum cum obiecto, sed comparat obiectum in esse apprehenso ad se ipsum in esse reali: imo, ut cognoscat suum iudicium fuisse verum, incipit ab ipsa re iudicata, & comparans illam ad se ipsam ut est in se, si inueniat conformitatem in illa, tunc iudicat se verè iudicasse: ergo signum est, veritatem consistere in conformitate rei in esse obiectiuo ad se ipsam in esse reali, & ab illa solum per denominationem extrinsecam denominari iudicium verum.

Quæstionis resolutio.

Nihilominus hæc sententia mihi non probatur, III. existimoque veritatem complexæ cognitionis, quæ sit compositionis & diuisionis, seu iudicii quo iudicamus aliquid esse hoc aut illud, vel non esse (hæc enim omnia pro eodem sumimus) esse conformitatem iudicii ad rem cognitam prout in se est, ex qua conformitate promerit, ut res ipsa iudicata dicatur ita esse in se, sicut iudicata est. Hanc existimo esse senten-

sententiam D. Thom. vt sumi potest ex prima part. quaest. 17. art. 1.2. & 3. vbi id tenet Caiet. art. 2. Item D. Thom. 1. cont. gent. cap. 59. 60. & ibi Ferr. Soncin. 6. Metaph. quaest. 17. Aegid. quodlib. 4. qu. 7. & alij, qui D. Thom. sequuntur. Et probatur primo ex Aristor. in praedicam. cap. de sublt. dicente, *Ex eo, quod res est, vel non est propositio vera, vel falsa est*; vbi (vt recte D. Thom. dist. q. 16. art. 1. ad 3. ponderauit) non dicit, ex eo quod res vera est, sed ex eo quod res est: ergo cognitio non denominatur vera à conformitate seu veritate ipsius obiecti, sed à veritate, vel conformitate ipsiusmet iudicij ad obiectum: ergo in huiusmodi conformitate veritas eius consistit. Secundo hoc potest declarari ex veritate in significando, quae est in propositione vocali: illa enim non consistit in conformitate rei vt significata ad seipsam, vt in se existentem, sed consistit in immediata conformitate vocis significantis ad rem significatam. Imo in quacunque imagine, quae vera denominatur, simile quid reperitur: nam imago Petri, v. g. tunc vera imago dicitur, quando repraesentat illum, prout in se est: vnde illius veritas non consistit in conformitate inter Petrum in aliquo esse repraesentato, quod sit veluti obiectuum respectu imaginis ad seipsum in se existentem, sed in conformitate immediata inter repraesentationem imaginis, & rem ipsam repraesentatam.

IV. Tercio est generalis ratio, quia res vt cognita, vel vt repraesentata; quando vere cognoscitur & repraesentatur, non habet aliud esse obiectuum, praeter illud quod in se habet; quod solum dicitur actu esse obiectum tali cognitioni per denominationem extrinsecam à cognitione, quae terminatur ad ipsum sicut res visa in esse obiectiuo respectu visus si sumatur in apperceptione, seu in actu primo, nihil aliud dicit praeter ipsum esse coloratum aut lucidum, quo in se res habet. Si autem sumatur vt actu visa, nihil addit nisi denominationem extrinsecam à visione: ergo nulla est ibi conformitas obiecti ad rem, sed illa est potius omnimoda identitas. Si autem sumatur obiectum vt denominatum à cognitione seu forma repraesentante ipsum, sic de formali includit formam denominantem ipsum. Vnde obiectum sic sumptum vt cognitum, vel repraesentatum, non potest alia ratione dici conforme sibi in esse reali, nisi quia ipsa forma, quae cognoscitur, vel repraesentatur habet immediatam conformitatem cum re cognita, vel repraesentata secundum se: ergo in hoc consistit primo ac perse veritas cognitionis.

V. Quarto tandem, quia saepe res nullum habet esse in se, quod sit esse existentiae exercitum, praeter esse quod habet intellectui obiectum; quomodo Deus habet veram cognitionem eorum, quae nunquam futura sunt, siue cognoscantur vt possibilia tantum, siue vt ea quae futura fuissent, si hoc vel illud accideret: in his autem obiectis non potest facile excogitari conformitas rei vt obiectae intellectui ad seipsam vt in se: quia nullum aliud esse habet in se, praeter illud quod obijcitur intellectui. Idem autem est de cognitione intuitiva, quae terminatur ad rem prout in se existit, vt est, v. g. visio beatifica ipsius Dei, quae potest dici vera cognitio Dei, quandoquidem per illam agnoscitur Deus prout est in se: non potest autem fingi, quomodo illa veritas sit conformitas ipsius Dei, vt nisi ad seipsum vt in se existit, quia immediate videtur prout in se existit, & esse visum, solum addit illi denominationem extrinsecam. Est ergo veritas talis visionis vel scientiae conformitas immediata inter ipsam, & obiectum: idem ergo est in omni cognitione seu iudicio, quo iudicatur aliquid esse vel non esse.

Argumentorum solutio.

VI. Ad argumentum autem Durandi responderetur, hanc conformitatem cognitionis, quam verita-

tem ens esse dicimus, non consistere in similitudine entitatum, vt per se notum est; neque etiam in similitudine formalis imaginis seu talis repraesentationis, qualis est in formali imagine: quia haec non est sine similitudine in aliqua entitate, seu forma reali, quae non est necessaria ad cognitionem, vt alibi latius dicendum est. Consistit ergo in quadam repraesentatione intentionali, quae scilicet sit, vt intellectus per actum, vel iudicium ita percipiat rem, sicut in se est. Atque ita haec conformitas est debita quadam proportio & habitudo inter perceptionem intellectus, & rem perceptam. Quae proportio recte explicatur illis verbis: quod res cognita ita repraesentatur, seu iudicatur, sicut in se est: quibus non comparatur res ipsa cognita ad se ipsam in se, vt Durandus ait, sed comparatur cognitio ipsa, seu iudicium intellectus ad rem cognitam in ratione repraesentantis, & repraesentati: & ideo nulla est falsitas in illa coparatione. Sicut quando dicimus hanc imaginem esse se ipsam, quia ita repraesentat, sicut res est, non comparamus rem ipsam repraesentatam ad seipsam, sed imaginem ad rem.

Quod si quis dicat, comparare imaginem vt imaginem ad rem, nihil aliud esse, quam comparare rem in esse repraesentatio ad se ipsam in esse proprio. Respondetur, si nomine rei in esse repraesentatio intel- ligatur aliud, quam imago ipsa repraesentans vt sic falsum esse assumptum: si vero ipsum esse imaginis vt repraesentantis vocetur esse imperfectum, seu diminutum rei repraesentatae, sic idem illis verbis dicitur, quod nos asserimus. Sed hoc reuera non est comparare eandem rem ad seipsam, sed imaginem à qua ipsa extrinsecè dicitur habere esse repraesentatum ad ipsam secundum verum esse, & idem est de cognitione, quatenus repraesentat, & imago intentionalis dicitur sui obiecti.

Ad secundum respondet D. Thom. vt supra ad tertium, & Soncin. dist. qu. 16. ad primum; Verum non formaliter, sed fundamentaliter esse obiectum iudicij, seu cognitionis intellectus, quia vt Aristoteles dixit, esse rei causat veritatem intellectu, seu est obiectum iudicij veri. Vnde, quando dicitur intellectus tantum assentiri vero, sensus est, solum assentiri obiecto, quatenus ita esse ostenditur; & hoc modo iudicatur de veritate obiecti, non formaliter (vt sic dicam) sed causaliter, seu fundamentaliter, id est, de ipso esse rei, ita vt ex conformitate ad illud veritas in cognitione resultet, seu existat.

Ad tertium negatur assumptum: nam ad formaliter cognoscendam veritatem, solum comparamus cognitionem nostram ad rem, seu e contrario rem ad cognitionem iuxta illud, *Ex eo quod res est, vel non est, propositio vera vel falsa est*.

SECTIO II.

Quid sit veritas cognitionis.

Elarandum superest, quid sit haec conformitas, quam dicimus esse veritatem cognitionis, an scilicet in ipso actu sit aliquid absolutum, vel respectuum, reale, vel rationis. Quidam enim existimant, veritatem esse aliquid reale & absolutum in ipso actu cognoscendi, seu iudicio intellectus. Quae opinio suaderi potest, nam, quod haec veritas aliquid reale sit in ipso actu, videtur valde probabile. Primo, quia iudicium à parte rei, & sine vlla fitione intellectus denominatur verum: ergo illa denominatio provenit ab aliqua forma reali, & non à forma extrinseca: quia, vt ostendimus, veritas formaliter est in ipso actu, & non extrinsece. Secundo, quia veritas est perfectio simpliciter intellectus: ergo est aliquid reale in ipso intellectu, & non est in ipso, nisi mediante actu: agimus

Satisfit ob-
iectioni.

VII.

VIII.

I.

Prima sen-
tentia sua
datur.